

XXIV МІЖНАРОДНИЙ СЛАВІСТИЧНИЙ КОЛОКВІУМ

(Львів, 26–27 травня 2016 р.)

26–27 травня 2016 р. Інститут славістики Львівського національного університету імені Івана Франка спільно з кафедрою славістики Белградського університету (Сербія) та Філологічно-мистецьким факультетом Крагуєвацького університету (Сербія) провів черговий, уже двадцять четвертий Міжнародний славістичний колоквиум. Його урочисто відкрив голова оргкомітету та проректор з науково-педагогічної роботи ЛНУ **Ярослав Гарасим**, який у вступному слові привітав учасників колоквиуму та побажав їм цікавої та плідної роботи. З вітаннями виступили також декан філологічного факультету ЛНУ **Святослав Пилипчук**, завідувач кафедри слов'янської філології ЛНУ **Алла Татаренко**, заступник декана філологічно-мистецького факультету Крагуєвацького університету **Нікола Бубаня** та професор кафедри славістики Белградського університету **Веріца Копривица**.

Пленарне засідання (керівники **Ярослав Гарасим**, **Алла Татаренко**) розпочалось з доповіді **Миколи Ільківа-Свидницького** (Львів), який здійснив ґрунтовний і послідовний аналіз досягнень української історіографії проблеми походження слов'янської писемності. **Роман Голик** (Львів) представив оригінальний погляд на Східну Європу крізь призму складних процесів слов'янізації та деслов'янізації, які, на його думку, не лише протиставляються, а й діалектично поєднуються. **Веріца Копривица** (Белград, Сербія) у своєму рефераті виділила й охарактеризувала основні тенденції розвитку сучасної сербської літературної мови, порівнявши її з чеською мовою. Інтертекстуальні сліди присутності поезії англійського поета епохи Ренесансу Джона Донна в поезії сербського модерніста Мілоша Црнянського були предметом доповіді **Ніколи Бубані** (Крагуєвац, Сербія). Засідання завершилось виступом **Ігоря Шпика** (Львів), який презентував електронні науково-інформаційні ресурси Інституту славістики та розповів про перспективи їх подальшого розвитку.

Одразу ж після закінчення пленарного засідання відбулася презентація нових видань та перекладів львівських славістів, модераторами якої були **Людмила Васильєва** та **Алла Татаренко**. Вони представили чималий доробок вчених кафедри слов'янської філології, розповіли про нові наукові та навчальні видання, серед яких особливу увагу присутніх привернув підручник зі старослов'янської мови авторства якого є Любові Федик. Жваве зацікавлення викликала серія тематичних словників (українсько-словенський, українсько-хорватський, українсько-сербський), створених ученими кафедри слов'янської філології (Людмилою Васильєвою, Пріможем Лубеєм та ін.) у співпраці з Богданом Соколом (кафедра українського прикладного мовознавства). Художні переклади львівських славістів вкотре продемонстрували їх роль у зміцненні культурних контактів між українським та іншими слов'янськими народами. У презентації взяли участь також студенти кафедри слов'янської філології, які засвідчили свою небайдужість до стану справ у славистиці.

Упродовж двох днів у рамках колоквиуму працювали чотири секції: мовознавства, літературознавства, історії та історії культури.

На засіданнях **мовознавчої секції** (керівники **Ольга Албул**, **Наталія Хороз**, **Леся Стеблина**) було прочитано чотирнадцять рефератів, які охопили широкий спектр теоретичних та практичних лінгвістичних проблем славістики. Найчисленнішим був блок доповідей, що стосувалися сучасного стану різних слов'янських мов. Так,

фонетико-графічні питання болгарської мови, зокрема результати проникнення запозичень (латинської графіки) у болгарський друкований текст кінця ХХ–початку ХХІ ст. висвітлили **Ольга Албул** (Львів) та **Ольга Сорока** (Львів). Лексико-стилістичні та комунікативно-прагматичні особливості оцінних мовленнєвих актів, а саме актів встановлення контакту (привітань) з елементами позитивної оцінки на матеріалі польських інтернет-чатів, висвітлила **Галина Кирилейза** (Львів). Семантико-функціональному аспекту польської фразеології приділила увагу **Христина Ніколайчук** (Львів), яка розкрила основні відмінності значеннєво і формально подібних ФО (*być*) в *kwiecie wieku* і (*być*) в *sile wieku* та проаналізувала їх інноваційне вживання, а також **Юлія Стефанишин** (Львів), котра розповіла про оказіональне використання фразеологізмів у сучасних текстах польської прози. Про питання чесько-словацьких мовних контактів та пасивного білінгвізму у словаків йшлося у доповіді **Зоряни Гілецької** (Львів). Адресативні форми у комунікації польськомовної молоді, що проживає у західних областях України і декларує своє польське походження, розглянула **Марія Зелінська** (Львів). На гострій потребі у підготовці двомовних сербсько-українських словників різних типів для забезпечення потреб сучасної лінгводидактики та міжкультурного спілкування наголосила **Леся Стеблина** (Київ), з огляду на що зробила спробу визначити концептуальні засади для лексикографічної роботи у двох напрямках – класичного перекладного словника та двомовного словника ідеографічного типу.

Зіставний аналіз різних лінгвістичних аспектів слов'янських мов став темою доповідей кількох мовознавців. Зокрема, **Ірина Процик** (Київ) запропонувала детальний етимологічний аналіз української футбольної лексики, що функціонувала в першій половині ХХ ст., у зіставленні з сучасними терміносистемами футболу польської й української мов. **Віра Буряк** (Львів) охарактеризувала лексико-семантичні особливості українських і польських номінацій чоловіка та жінки у процесі створення сім'ї задля встановлення спільних і відмінних рис вербалізації досліджуваного поняття у споріднених мовах. **Ірина Бундза** (Львів) у своїй доповіді проаналізувала польсько-українські відмінності числових форм іменників, зокрема іменників *singularia tantum* і *pluralia tantum*. **Наталія Ємчура** (Львів) розглянула особливості творення та функціонування нових складних субстантивів суспільно-політичної сфери в мові сучасних українських та чеських мас-медіа, зосередивши увагу на інноваціях, утворених за допомогою препозитивних компонентів. **Наталія Хороз** (Львів) здійснила функціонально-прагматичний та семантичний аналіз вживання фразеологізму “хліба і видовищ” у сучасних хорватських та українських періодичних виданнях.

Дві доповіді були присвячені теоретичним проблемам слов'янського мовознавства. Так, **Ольга Антонова** (Київ) розглянула питання дефініції терміна “буквалізм” у контексті міжслов'янського перекладу. **Ольга Пришляк** (Львів) розповіла про визначення у словацьких граматиках поняття вигуку як частини мови, його місце та статус, зазначивши, що у словацькому мовознавстві граматична природа вигуків досі визначається неоднозначно – виводиться їх поза поділ на частини мови.

На мовознавчій секції відбувалися також змістовні та цікаві дискусії, зокрема стосовно мовної ситуації у Словаччині, статусу словацької мови у Чехії та чеської – у Словаччині. Проводилися також паралелі між мовною ситуацією в Україні, порушувалося питання суржика у розмовному мовленні українців та професійному мовленні журналістів, у мові усних та друкованих ЗМІ тощо.

На двох засіданнях секції літературознавства (керівники **Оксана Палій, Олександр Моторний, Часлав Ніколич, Алла Татаренко**) науковці з Сербії (Крагуєвац), Словенії (Марібор) та України (Київ, Львів) виголосили чотирнадцять доповідей.

Найбільше виступів на секції літературознавства було присвячено сербській літературі. **Ясмїна Теодорович** (Крагуєвац, Сербія) та **Марія Лояніца** (Крагуєвац, Сербія) звернулися до проблеми вивчення наративної антропології Борислава Пекича. Доповідачки, використавши художні тексти знаного автора творів про людину, історію та міф, запропонували новий методологічно-інтерпретативний підхід до його творчості. **Часлав Ніколич** (Крагуєвац, Сербія) на матеріалі "Роману про Лондон" Мілоша Црнянського розкрив феномен культурної інакшості не лише в феноменологічному ракурсі, а й з перспективи врахування метафізичних та онтологічних чинників культурних відмінностей. Творчості Мілоша Црнянського присвятила свою доповідь і **Алла Татаренко** (Львів). У рефераті "У дзеркалі тексту: (інтер)текстуальні стратегії презентації наратора у 'Щоденнику про Чарноєвича' Мілоша Црнянського" вона розглянула поетикальні новації, застосовані при створенні образу ліричного героя-оповідача у першому романі сербського класика. **Зоряна Гук** (Львів) розкрила свій погляд на одну з ключових проблем роману Мілорада Павича "Друге тіло" – твору, який письменник окреслив у підзаголовку як "побожний роман".

Літературознавча богемістика була представлена на колоквіумі київськими та львівськими вченими. **Оксана Палій** (Київ) ознайомила учасників колоквіуму з творчістю Іржі Крадохвіла. Особливу увагу в своїй панорамній доповіді дослідниця приділила таким творам письменника, як "Ведмежий роман" та "Безсмертна історія", детальніше розкривши риси рисах постмодерністської поетики в творчості відомого чеського прозаїка. **Олена Погребняк** (Київ) у рефераті "Образи українських заробітчанин у сучасній чеській прозі: свої чи чужі?" зробила предметом літературознавчого аналізу художнє втілення проблематики трудової міграції у сучасному чеському письменстві. **Олександр Моторний** (Львів) темою свого виступу обрав метафізичний образ міста у сучасній чеській поезії.

На цьогорічному колоквіумі була представлена і хорватська проблематика. **Мар'яна Климець** (Львів) у рефераті "Топоси релігійної фантастики у літературі хорватського бароко" охарактеризувала взаємодію релігійного середньовічного і барокового дискурсів. **Соломія Вівчар** (Львів) зосередила свою увагу на творчості сучасної письменниці Весни Біги, зокрема на її збірці оповідань "Обережні казки". **Анна Комариця** (Львів) виступила з доповіддю компаративного характеру – "Образ таємниці у творах Михайла Яцкова й Антуна Густава Матоша".

Компаративні теми викликають особливий інтерес у слухачів, але, на жаль, трапляються не так часто. На цьогорічному колоквіумі ще одне зіставне дослідження представила словенська літературознавиця **Яня Воллмайєр-Лубей** (Марібор), звернувшись до порівняльного вивчення творів українського та словенського прозаїків – Юрія Андруховича та Андрея Блатніка. Особливу увагу вона приділила літературним топосам, функціонуванню оніричних мотивів, місцю мистецтва та митця, мовній поліфонії.

Дві доповіді були присвячені творчості словацьких письменників. **Наталія Кобець** (Львів) з позицій імагології проаналізувала образ українця у "Подорожньому щоденнику" Данієла Крмана. **Ірина Романчук** (Львів) представила своє бачення проблеми неестетичного зображення антропоморфного простору в мініромані Моніки Компанікової "Білі місця".

Полоністична тематика була представлена лише однією доповіддю – **Марини Гогулі** (Київ) “Колоніальна дійсність у романі Тадеуша Конвіцького “Малий Апокаліпсис”.

Секція історії (керівники **Галина Саган, Оксана Юрчук, Ігор Шпик**) заслухала десять доповідей, половина з яких була присвячена питанням середньовічної історії слов'ян – від V до XV ст. Два перших виступи стосувалися окремих аспектів життя та матеріальної культури ранньосередньовічних слов'янських племен, що проживали на території сучасної України. Зокрема, головні напрями слов'янських міграцій у басейнах Дністра та Пруту в V–VII ст. намагався визначити **Андрій Филипчук** (Львів). Цю ж тему розвинув **Михайло Филипчук** (Львів), який, на підставі детального аналізу пам'яток празько-корчацької (V–VII ст.) та райковецької культур (VIII–X ст.) представив оригінальну періодизацію старожитностей українського Прикарпаття другої половини I тис. н.е. Про польських високопоставлених кліриків, які етнічно походили з Русі та відігравали важливу політичну роль при дворах П'ястів наприкінці XIII–в першій половині XIV ст. розповів **Ілля Паршин** (Львів). Усталений в українській історіографії міф про сілезьких князів Генріха і Яна Генріховичів як претендентів на галицько-волинську спадщину, спираючись головним чином на повідомлення писемних джерел, розглянув і розвінчав **Ярослав Книш** (Львів). Військові та політичні аспекти діяльності князя Федора Острозького у період його боротьби за чеський престол (XV) висвітлила **Анжеліка Савчук** (Львів).

Ранньомодерний час був представлений лише однією доповіддю – **Вікторія Любащенко** (Львів) розкрила погляди хорватського мислителя і католицького архієпископа Марка Антонія де Домініса, їх значення для міжцерковного порозуміння в Європі XVII ст., а також роль в пошуках моделей реформ в Київській митрополії.

Окремий блок становили доповіді, об'єднані в хронологічному плані XX–початком XXI ст. **Леся Купин** (Львів) звернулася до малодослідженої і надзвичайно цікавої теми повсякденного життя польських робітників на збірних станціях у ході еміграції до Франції у 20–30-х роках XX ст. Польську тематику продовжила **Оксана Юрчук** (Львів), яка в широкому суспільно-політичному контексті проаналізувала неоконсервативну візію польського імперіалізму міжвоєнної доби. У доповіді **Галини Саган** (Київ) йшлося про актуалізацію “русинського питання” в Хорватії на початку XXI ст. та складні взаємовідносини між хорватськими русинами та українцями. Роль слов'яно-фільської ідеології в політиці Російської Федерації щодо України стала предметом виступу **Наталії Ковальчук** (Львів).

Засідання завершилося жвакими дискусіями. Традиційно найбільше увагу учасників колоквиуму привертало теоретико-методологічні аспекти розвитку сучасної історичної славістики, питання взаємовідносин України з сусідніми слов'янськими країнами, найбільшою мірою з Польщею та Росією тощо.

На **секції історії культури** (керівники **Янко Рамач, Оксана Лазор, Ірина Савіцкая, Наталія Лешкович**) вчені з Сербії, Білорусі, Росії та України виголосили п'ятнадцять доповідей. У кількісному відношенні переважали доповіді, присвячені культурі Польщі. **Зоя Баран** (Львів) у межах запропонованої теми “Образ радянської Росії на сторінках польського сатирично-гумористичного журналу “Szczutek” (20–30-ті роки XX ст.)” розповіла про публікації, що дають змогу відтворити сприйняття польською громадськістю Львова “свого” та “іншого”, “чужого”, “ворога” у складні міжвоєнні роки. **Марина Хомич** (Львів) у доповіді “Правовий статус Православної Церкви у Польській Народній Республіці” торкнулася правових підстав функціонування зазначеної релігійної організації, висвітлила її роль у суспільно-політичному житті країни

та проаналізувала ситуацію, в якій та опинилася в часи комуністичного режиму. Про книги, що побачили світ на території Речі Посполитої або були опубліковані авторами польського походження і належали книгозбірні монастиря Ордену тринітаріїв у Станіславові, розповів **Назарій Лоштин** (Львів). Про Львів у науково-інформаційному дискурсі Інституту національної пам'яті Польщі йшлося в доповіді **Наталії Лешкович** (Львів). **Назар Радецький** (Львів) розповів про працю Ю. Осолінського "Początki słowjan" та його версію розселення народів на території Східної Європи.

Сербській культурі присвятила свою доповідь **Олена Деркач** (Київ). Розглянувши яскраві агіографічної літератури XIII–XV ст. авторства святого Сави, Стефана Першовінчаного, Доментіяна, Феодосія, Григорія Цамблака і Константина Філософа, науковець простежила особливості сербської агіографії, визначила специфічні риси її організації та ідейного навантаження. **Янко Рамач** (Новий Сад) у доповіді "Апокрифи з рукописних збірок русинів Південної Угорщини з XIX ст." описав виявлені ним рукописні пам'ятки духовної прози та поезії цього народу. Зацікавлення викликав також виступ **Ірини Савіцької** (Мінськ), в якому йшлося про "Словник білоруської мови" І.Носовича і ті одиниці його реєстрового та ілюстративного матеріалу, що вказують на психологічну і культурну єдність носіїв мови.

Міжслов'янським взаєминам було присвячено п'ять доповідей. **Алексей Кібінь** (Санкт-Петербург) згадав легенду про знущення обрив над дулібами, яка увійшла до вступної частини "Повісті минулих літ", і зосередив увагу, зокрема, на гіпотезі угорського дослідника Петера Ваца щодо шляху включення легенди в літопис, упорядником якого був монах Нестор. **Оксана Лазор** (Львів) розповіла про наявність у книгозбірницях Болгарії церковнослов'янських рукописів руської редакції та висвітлила стан їх вивчення. У доповіді **Івана Тепло** (Львів) йшлося про шляхи засвоєння українською культурою здобутків слов'янських літератур на прикладі перекладацької та наукової діяльності І.Франка. **Соломія Кость** (Львів) у своєму виступі "Український контекст творчості Карела Запа" поінформувала про особисті контакти чеського письменника та етнографа з представниками української науки та культури, а також розповіла про ті його твори, в яких йшлося про Україну. **Леонід Єременко** (Львів) виклав історію виходу в світ першого чеського перекладу "Слова о полку Ігоревім".

Учасники заслухали також доповіді, присвячені історії львівської славістики. **Михайло Зубрицький** (Дрогобич) у своєму рефераті дав оцінку слов'язнавчому доробку І. Франка, а **Юрій Гудима** (Львів) розповів про О. Храмовича – викладача кафедри слов'янської філології та завідувача Музею історії Львівського університету імені Івана Франка.

26 травня у приміщенні Почесного консульства Республіки Болгарія у Львові відбулася презентація монографії Ірини Бенатової "Балада в болгарській літературі 20–30-х років XX століття", а також були підбиті підсумки I Конкурсу студентських наукових праць, присвячених пам'яті львівської славістики. Зі вступним словом виступила голова журі конкурсу **Алла Татаренко**. Монографію Ірини Бенатової представила **Оксана Левицька** (Українська академія друкарства, Львів), від імені організаторів конкурсу слово мав **Данило Бенатов** (Київ). Після презентацій досліджень фіналістів конкурсу було виголошено його результати. Найвище, третє, місце посіли студентки-болгаристки **Марта Гаврилів** (Львів) та **Марія Крук** (Львів), які і стали переможцями конкурсу, а студентка сербської філології **Юлія Василенко** (Львів) та студентка польської філології **Ксенія Чикунова** (Львів) отримали заохочувальні призи.

На завершальному пленарному засіданні (керівники **Ольга Щодра, Роман Тарнавський**) було заслухано три доповіді. **Ольга Щодра** (Львів) у своєму виступі зосередилась на джерелознавчому та історіографічному аспектах проблеми етногенезу та розселення слов'ян, виділивши найдискусійніші її моменти та висловивши низку власних цікавих й оригінальних міркувань. **Роман Тарнавський** (Львів) розповів про дослідження слов'янських народів антропологами Львівського університету у міжвоєнне двадцятиріччя Я.Чекановським та представниками його наукової школи С.Клімеком, Б.Росінським та ін. **Руслан Сіромський** (Львів) ґрунтовно і всебічно охарактеризував розвиток і досягнення славістичних студій у Канаді в 1945–1954 рр., вказавши при цьому на значний доробок канадських славістів українського походження (К.Г.Андрусишина, В.Кайс-Кисілевського, Я.Рудницького).

Загалом на двох пленарних та восьми секційних засіданнях було виголошено 61 доповідь 63-ма вченими, з них 54 – з України та 9 – з чотирьох зарубіжних країн: Сербії –6, Словенії –1, Білорусії –1 та Росії –1. Статистика засвідчує неабияку популярність й авторитетність Колоквіуму не лише в Україні, а й за кордоном. Як і в попередні роки, представлені на ньому доповіді сукупно охопили усі основні сфери славістики, яскраво продемонструвавши міждисциплінарний характер цієї галузі і, відповідно, плідну творчу співпрацю науковців різних спеціальностей. Ще однією доброю традицією, яку цьогорічний колоквіум ще більше утвердив, є те, що, окрім досвідчених й авторитетних вчених, у ньому дедалі частіше беруть участь славісти-початківці, в тому числі студенти.

**Ігор Шпик,
Алла Татаренко,
Наталія Хороз,
Оксана Лазор**